

ОПЕРАЦІЙНИЙ РИЗИК БАНКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Тези присвячено аналізу впливу факторів операційного ризику на банки в умовах воєнного стану в Україні. Досліджено наслідки реалізації операційного ризику для банків в Україні в умовах воєнного стану. Встановлено, що попри реалізацію найгіршого сценарію щодо операційного ризику, вітчизняні банки успішно долають виклики військової агресії.

Ключові слова: банк, ризик, операційний ризик, фактори операційного ризику в умовах воєнного стану.

Банківський сектор України останніми роками зазнав негативного впливу внаслідок наступних чинників: регуляторних та санітарних обмежень, пов'язаних з пандемією COVID-19; збройної російської агресії проти України. Вже зараз зрозуміло, що така агресія матиме довготривалий ефект, що наслідки повномасштабного російського вторгнення вийшли далеко за межі України, а також що внаслідок цього Україну чекає економічна криза.

Зазначимо, що внаслідок повномасштабного вторгнення реалізувались усі основні ризики, притаманні банківському сектору, а саме: кредитний, макроекономічний, ринковий, валютний, ліквідності, прибутковості, достатності капіталу, а також операційний ризик. Банки, як основні фінансові посередники та гаранті економічної стабільності в державі, першими зазнали значних втрат передусім від реалізації операційного ризику. Варто відмітити, що основними джерелами операційного ризику є помилки в організації внутрішніх процесів, навмисні або ненавмисні дії працівників банку або інших осіб, збої у роботі інформаційних систем банку, вплив зовнішніх факторів. Російська військова агресія стала першопричиною одночасного впливу на банківський сектор України усіх перелічених вище джерел операційного ризику. Відповідно до опитування платоспроможних банків, проведеного у грудні 2022 року Національним банком України, 59 банків зазнали втрат від операційного ризику (загалом 13 млрд. грн.) та відобразили їх у своїх базах даних. Проте Національним банком України встановлено, що банки недооцінюють збитки від реалізації операційного ризику, пов'язаного з повномасштабним вторгненням, що, в свою чергу, в майбутньому може негативно вплинути на покриття операційного ризику капіталом [1].

Наразі наслідками реалізації операційного ризику для банків під час воєнного стану в Україні можна вважати:

- фізичне пошкодження або знищення відділень та основних засобів банків; фізичне пошкодження або знищення предметів застави (під час воєнного стану страхування на випадок втрат від військової агресії не відбувається);
- відтік персоналу банків (виїзд за кордон, релокація, мобілізація на фронт);

- витрати банків на забезпечення безпеки персоналу – переміщення персоналу (з початком війни значно зросла частка персоналу, що працює з-за кордону), зменшення концентрації персоналу у зонах з підвищеним ризиком;
- недоотримані доходи – становлять майже половину від усіх збитків, пов'язаних з війною;
- втрати внаслідок зовнішнього шахрайства, кібер-атак;
- втрати внаслідок відключень електроенергії через обстріли енергетичної інфраструктури – витрати на забезпечення безперебійної роботи (генератори, засоби зв'язку, інтернет);
- втрати внаслідок внутрішньодержавної та міжнародної санкційної політики.

Враховуючи надто серйозні наслідки реалізації операційного ризику в умовах воєнного стану, є висока вірогідність, що невеликі й не системно важливі приватні банки не зможуть відповідати за своїми зобов'язаннями та будуть виведені з ринку. Разом з тим, Національний банк України, враховуючи труднощі банків щодо виконання запроваджених вимог щодо покриття капіталом операційного ризику з 30 грудня 2022 року в повному обсязі (Постанова Правління НБУ №121 від 18.11.2021 [2]), відтермінував дані вимоги попередньо до 29 грудня 2023 року, що означає продовження врахування операційного ризику з коефіцієнтом 0,5 при розрахунку достатності капіталу [3]. Також за ініціативою Національного банку України створено проєкт «Power banking», за допомогою якого близько 2300 відділень банків (переважно системно важливих) по всій країні забезпечено альтернативним живленням, зв'язком, посиленою інкасацією готівки та додатковим персоналом [4].

Резюмуючи вищезазначене можна сказати, що операційний ризик в умовах воєнного стану є основним ризиком для банків та основним джерелом реалізації решти ризиків, що притаманні банківській діяльності. Гнучка політика банків щодо трансформації операційної діяльності та адаптація до нових умов ведення банківського бізнесу впливають на стійкість та безперервність діяльності банків. Подальше дослідження питань впливу операційного ризику в умовах воєнного стану на фінансовий стан банків залежить від підходів до класифікації операційних ризиків та адекватності фіксації банками збитків від їх реалізації.

Список використаних джерел:

1. Звіт про фінансову стабільність, 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4 (дата звернення: 30.03.2023).
2. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України : Постанова Правління Національного банку України №121 від 18.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0121500-21#Text> (дата звернення: 30.03.2023).
3. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України : Постанова Правління Національного банку України № 252 від 28.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0252500-22#Text> (дата звернення: 31.03.2023).
4. Power banking. URL: <https://power.bank.gov.ua> (accessed 31 March 2023).